

NANSEN I NORSK POLARTRADISJON

Av Harald Dag Jølle

"Der synes aldrig at have hændt større Ting i Norge, end at Nansen og Kamerater virkelig kom hjem igjen," Ordene tilhører Knut Hamsun og stammer fra en avisartikkel i *Dagbladet* våren 1889. "Sexti Tusind Mennesker modtog dem paa Bryggen, femti Tusind fulgte dem til hotellet, ti Tusind raabte niti Tusind Hurra, en gammel pensioneret Oberst fra Kampen skreg sig simpelthen i hjel paa Stedet."¹ Og det som hadde løst ut dette veldige engasjementet, var at Nansen med sine fem følgesvenner hadde krysset Grønland på ski. Det ble til og med påstått at Nansen med ekspedisjonen hadde bidratt med kunnskap til vitenskapen, skrev Hamsun, men hvordan kunne dette være vitenskap, undret han seg? Her hadde en militær, en styrmann, en gårdbruker, to samer – og en zoolog – vært på tur. Og så kom de hjem og fikk ære for å ha gjort store bidrag til meteorologien og geologien. Dette var uforståelig. Riktignok hadde de funnet ut at det var kaldt – og at det var snø på Grønland, "Død og Pine, hør, han siger, at der er Is indover Grønland!"

Knut Hamsun var knallhard i sin kritikk av nordmenns ureflekterte begeistring. Det var som en ny tidsregning. Nansenåret 1889, var han redd. I to uker hadde det vært meningsløst å lese avisene, skrev han, siden de rant over av skåltaler og gledesscener, og alt dette bare fordi fem voksne menn hadde gått en sportstur over grønlandsisen. "I det hele har Nordmændene nu fremvist Billedet af et Folk i Henrykkelse; vi har i to Uger saa at sige været Bergensere allesammen."

Nansenåret 1889. Det er vel ikke sikkert Hamsun fikk rett i at hendelen var så stor at et slikt begrep er dekkende. Men Nansens kryssing av Grønland ble utvilsomt starten på noe som skulle få stor betydning for nordmenns forhold til polarområdene.

I dag er det få som reagerer om vi sier at Norge er en polarnasjon; en nordområdestat, men hva legger vi i begrepet? Og hva har vi lagt i det? At vi ligger så langt mot nord? At vi har lange tradisjoner for høsting av arktiske dyr? At vi har suverenitet over Svalbard og territorielle krav i Antarktis? At vi har Nansen og Amundsen som en del av vår historie?

Dersom vi ser på forestillingen om at det er naturlig for nordmenn å gå langt for å nå et mål i polarområdene, har Nansen avgjort spilt en stor rolle.

Og det var utvilsomt denne siden av polarvirksomheten som skapte den store folkelige entusiasmen, oppmerksomheten og begeistring. Det var dette som var eventyret og dåden. Det var derfor folk kom i hopetall for å ta imot Nansen da han kom hjem fra Grønland. For det var neppe de vitenskapelige triumfene som ble feiret. Som professor i geologi, A.W. Brøgger, litt resignert oppsummerte etter all oppmerksomhet om Nansens tilbakekomst etter Grønland: "Af alle disse tusender, som vifted fra voldene paa Akershus, som brød politirækken inde i gaderne og stormed frem til hans vogn, – hvor mange af dem tænkte i dette øieblik paa videnskaben?"²

Det samme kunne definitivt Brøgger også ha sagt etter Nansens retur fra "Fram"-ekspedisjonen. Da tromsøværingene hørte at "Fram" var kommet tilbake til landet og

¹ K. Hamsun, Nansen-Betragtinger, *Dagbladet* 20.6.1889.

² W.C Brøgge og Nordahl Rolfsen, *Fridtjof Nansen 1861–1893*, København 1896: 173

var på vei mot byen, beordret de sørgående ruteskip DS "Kong Halfdan" nordover for å motta polarskuta. 600 passasjerer og Afholdsforeningens Musikkorps ble med om bord.³ "Fram" skulle bli tatt verdig imot med jubel og hornmusikk etter tre år i isen. En slik feiring skyldtes neppe at Nansen kom hjem med en rekke oseanografiske observasjoner fra ulike dyp i Polhavet, men at nasjonalhelten hadde gjennomført ei eventyrlig reise inn i det ukjente og hadde vært lengre nord på planeten enn noen før ham.

Grønlandsekspedisjonen var noe genuint nytt her til lands. Da Nansen lanserte ideen om å krysse øya på ski, vakte det ikke umiddelbar begeistring. Han søker staten om 5000 kroner, som Stortinget ikke bevilget. Det var nok en klar oppfatning om at den statsfinansierte vitenskapen skulle være til samfunnets nytte, og at forskerne primært skulle føle ansvar for å utforske sitt eget fedreland. F.eks. ser vi at initiativtakerne bak Norhavsekspedisjonen i 1870 argumenterte for at ekspedisjonen nettopp ikke skulle "trænge frem i hidtil uudforskede Polar-Egne". Det "bliver [ikke] vor Sag. Dette maa vi overlade til de rigere Nationer".⁴ En slik forestilling var forsvunnet som dugg for sola etter Nansens vellykkede kryssing av Grønland i 1888. Til tross for Hamsuns kritikk og ironisering. Og til tross for at vi kan spore en litterær eller intellektuell kritikk av polarbedriftene; blant annet skal Henrik Ibsen ha nektet å delta i festen for å feire "Fram"s tilbakekomst i 1896 med følgende begrunnelse: "dette er en Indianerdaad, der fejres med Indianerdanse, dér hører jeg ikke til!".⁵ Mens andre intellektuelle, som resten av befolkningen, lot seg imponere av dåden. For eksempel professor i litteratur, Gerhard Gran, som holdt en av utallige festtaler for Nansen da "Fram" kom tilbake. Gran hyllet viljen til "at gaa ombord til selve Døden". En slik innsats sto det respekt av, i en tid som var så slapp, så ubesluttsom og "saa fuld af letkjøbt ironi".⁶ Nansens bragd var så fundamental at "ikke et eneste spottende Smil tør vove sig frem paa vore Læber." Det var "en Daad som samler *alle* i den frugtbareste af alle menneskelige Følelser: *Beundring*". Norge hadde fått et nytt forbilde, mente Gran. Det var ikke lenger nødvendig å snakke til ungdommen om Olav Tryggvason eller Peter Wessel Tordenskiold, "men vi sier: der *er* en Mand, som heder Fridtjof Nansen."

Nansen ble utvilsomt viktig for at det ble oppfattet som legitimt, riktig og naturlig å søke ut i isen for å hente hjem polare suksesser. Og han hadde selv fyrt opp under ideen om at Norge og norske skiløpere hadde de rette forutsetningene. Den kompetansen som fantes i norske fjellbygder, i norsk sjømannskunnskap og ishavsmiljøer, kunne spille en avgjørende rolle i utforskingen av Arktis. Dette formidlet han med *schwung*: "Mellem nationerne har der til denne tid været en ædel kappestrid om at være først ved dette maal, og det vil en dag naaes.", sa han om Nordpolen da han lanserte ideen om "Fram"-ekspedisjonen – "Maatte det blive

³ H.D. Jølle, *Nansen. Oppdageren*, Oslo 2011: 236.

⁴ G. Hestmark, "Kartleggerne", i E.-A. Drivenes og H.D. Jølle (red.), *Vitenskapene*, bind 2 av *Norsk polarhistorie*, Oslo 2004: 45.

⁵ N. Fulsås, "En æressag for vor nation", i E.-A. Drivenes og H.D. Jølle (red.), *Ekspedisjonene*, bind 1 av *Norsk polarhistorie*, Oslo 2004: 45.

⁶ K. Bing, *Nordpolfarernes Triumftog ved Hjemkomsten til Norge 1896. Norge hylder Fridtjof Nansen og hans Mænd. Bladmeddelelser og Bladreferater*, Kristiania 1896: 88.

nordmændene, som her viser veien! Maatte det blive det norske flag, som første gang vaier over vor pol!"⁷

Der er liten tvil om at Nansens ekspedisjoner og hans formidling fra disse, skulle få stor betydning for ideen om at det *nå* var blitt "en æressag for vor nation" å utforske polarområdene, som det ble uttrykt i budsjettkomiteens innstilling til Stortinget i 1909, da Roald Amundsens søkte om støtte til den tredje "Fram"-ekspedisjonen. Flertallet i komiteen så det slik: "Norges særlige beliggenhed og folkets særlige egenskaber indeholder en pligt for os til ikke at overlade dette til andre, nu naar vi har den rette mand."⁸ At de folkevalgte kunne formulere seg på den måten 20 år etter hjemkomsten fra Grønland, må forstås i sammenheng med Nansens suksess i polarområdene.

Polarinteressert populærkultur

Inspirasjonen fra – og linken til Nansen – har vært tydelig også hos polfarere som trent arenaen etter Nansens død. Da Bjørn Staib og Bjørn Reese i 1962 fant ut at de skulle gå i Nansens skispor over Grønland, var det ifølge Staib "en direkte følge av min store beundring for Fridtjof Nansen."⁹ *Vi Menn* og *Aftenposten* var sponsorer for ekspedisjonen. Og da de to karene landet på Fornebu med jettfly fra København, fremdeles iført skiklær, ble de møtt med jubel og en glad *Aftenposten*-redaktør, som kunne fortelle at "Tvil og skepsis møtte Fridtjof Nansen da han og hans venner for 74 år siden planla sin skitur over Grønlands innlandsis". Den samme tvilen hadde møtt Staib og Reese da de skulle legge ut på sin ferd. Men, kunne redaktøren fortelle: "tvil og skepsis flytter ikke milestenene i verden. Det gjør bare vilje og tro på saken, mot og utholdenhet."¹⁰

Det gikk ikke fullt så bra da Staib to år seinere skulle forsøke å følge sin helts skispor mot Nordpolen. Han hadde med ti menn og 90 hunder, men nådde aldri målet. Han snudde på 86 grader og 31 minutter. Lengre nord enn Nansen hadde kommet, men det hjalp ikke for kritikerne: "Vi ser gjerne at norsk ungdom følger Nansens eksempel", skrev *Dagbladet* på lederplass "men det er farlig å leke Fridtjof Nansen. Det er galt å bruke et stort navn og et stort forbilde for å skape publisitet som ikke holder mål. Den lærdommen tror vi blir konklusjonen på herr Staibs nordpolsferd".¹¹

På slutten av 1980-tallet var det igjen tid for å følge helten: "Vår respekt for Fridtjof Nansen er ikke mindre etter vår egen tur i hans skispor over Grønlandsisen", kunne Stein P. Aasheim uttale til avisene i 1988.¹² Han hadde ledet en ekspedisjon som hadde kopiert Nansens utrustning ned til minste detalj. Konklusjonen til Aasheim var: "Vår store polarforsker vil fortsatt være et ideal for eventyrere som oss og for nordmenn flest".

⁷ F. Nansen, "Plan for en ny polarekspedition", *Naturen. Et illustreret Maanedsskrift for populær Naturvidenskab*, Bergen 1890:76.

⁸ *Innstilling til Stortinget* nr 33, 1909: 55.

⁹ B.O. Staib, *Nanok. Over Grønland i Nansen spor*, Oslo 1962: 7.

¹⁰ *Aftenposten* 3.9.1962.

¹¹ *Dagbladet* 16.2.1964, sitert etter H. Murvold, I helters spor. Sydpolekspedisjonens kulturelle organisasjon, Hovedoppgave i etnologi, Universitetet i Bergen 1998: 96.

¹² *Aftenposten* 26.3.1988.

Asle T. Johansen, som også krysset Grønland med gammelt utstyr i 1988, gikk atskillig lengre i sin hengivne beundring for Nansen. I boka om turen beskriver han farlige sprekkeområder. Tanken på å dø ble nærliggende, men: "Det å dø i Nansens fotspor ville ha noe høyverdig over seg. Og om skjebnen ville det slik, var Nansens ånd tidløs og positiv. Vi ville da for alltid forbli i hans heroiske ferd over innlandsisen, og gå over i historien som de første Nansen-martyrer".¹³

Idrettshistoriker Matti Goksøyrr har vist hvordan slutten av 1980-tallet, med jubileumsekspedisjonen etter Nansens kryssing av Grønland, ble et tidsskille og starten på en ny bølge av moderne norske ekspedisjoner til polarområdene.¹⁴ Med Erling Kagge og Børge Ousland som de første, og kanskje de største eksponentene. Linken til Nansen og Amundsen var mer enn tydelig. Og interessen for disse nye ekspedisjonene viste seg også på salgsstatistikken for polarlitteraturen. "Nansen rives vekk" kunne en lese i *Aftenposten* i 1994.¹⁵ "Forbløffende" uttrykte Turid Haug ved Forlagssentralen om alle opptrykkene av Nansens bøker; biografier som stadig ble utsolgt og som kom i nye opplag. Det ble vist til at det nå var hundre år siden "Fram" var ute i Polhavet, til OL på Lillehammer og ikke minst til alle pågående kappløp til polene, for å forklare denne nye, store interessen for Nansen. Og de nye polarheltene visste å plassere sine bragder i en historisk kontekst: "Jeg er stolt av å være norsk på en dag som denne" uttalte Børge Ousland til en frammøtt VG-journalist på Nordpolen i 1994: "Jeg er overbevist om at jeg har klart dette fordi vi nordmenn i århundrer har kjempet mot naturkreftene. Det er arven fra vikingene, Fridtjof Nansen og Roald Amundsen som har drevet meg."¹⁶

Samlet sett kan vi si at interessen for Nansen har vært stor innenfor den polarinteresserte populærkulturen. Riktignok var interessen noe lavere på 1970-tallet, som Anne Eriksen har vist i sin studie av det polare minnesteedet.¹⁷ Graden av ironi over heltedyrkinga og indignasjon over enkelte som ikke hedrer minnet av en stor mann med nok ærbødighet, har også endret seg.¹⁸ Men at Nansen ble kåret til århundrets nordmann av *Aftenpostens* lesere i 1999, er et uttrykk for at han fortsatt hadde en sterk bevissthet hos nordmenn på slutten av århundret.¹⁹

Så kan vi spørre hvilket bilde av Nansen som har vært det dominerende? Min påstand er at det i alle fall ikke er vitenskapen som står mest sentralt i de populære Nansen-fortellingene. Det første telegrammet Nansen sendte da han og Johansen kom til Vardø etter den dramatiske ferden mot Nordpolen, gikk til kona Eva, men det neste sendte han til W.C. Brøgger. Her sto det enkelt og greit: "Kommer lastet med videnskabelige Opdagelser, glæder mig usigelig til at mødes".²⁰ Men likefullt hadde

¹³ A.T. Johansen, *På ski over Grønland. 100 år etter Nansens ekspedisjon fra 1888– i 1988*, Oslo 1988: 79.

¹⁴ M. Goksøyrr, "Kappløp i gamle spor", i E.-A. Drivenes og H.D. Jølle (red.), *Ekspedisjonene*, bind 1 av *Norsk polarhistorie*, Oslo 2004: 311 f.

¹⁵ *Aftenposten* 30.3.1994.

¹⁶ Goksøyrr 2004: 323.

¹⁷ A. Eriksen, "Polarheltene – minner og monumenter", i E.-A. Drivenes og H.D. Jølle (red.), *Ekspedisjonene*, bind 1 av *Norsk polarhistorie*, Oslo 2004: 373.

¹⁸ Murvold 1998.

¹⁹ *Aftenposten* 13.11.1999

²⁰ Nasjonalbiblioteket i Oslo (NBO), ms.4° 2593.

Nansen en liten "bråd inderst inde," som han skrev i et brev på Frans Josef Land, en brodd som han hadde så "ondt for at trække ud". Han innrømte at det var "naraktig forfængelighed, for hvilken betydning ville det vel egentlig hatt?" Han ville ikke oppdagat annet enn is og hav, men likevel. Han innrømte at han ikke var annet enn et menneske, med menneskets forfængelighet, og "det vilde været så tiltalende at kunne tat polen for Norge."²¹ Spenningen mellom vitenskap og rekord var åpenbar hos Nansen. Uten at det nødvendigvis var noen *motsetning*. Men denne spenningen mener jeg ofte forsvinner i en del populære framstillinger av polarhistorien, snarere blir det tatt for gitt at det var rekordene som tross alt var de viktigste. Slik som hos Tor Bomann-Larsen, når han skriver om "Fram"-ekspedisjonen: "Å benevne ekspedisjonen et vitenskapelig tokt er ikke stort mer dekkende enn å kalle Olav Tryggvason vitenskapsmann."²² Man ruinerte ikke statskassa for å påvise en strøm under isen, er Bomann-Larsens argument: "Selvsagt håpet man å finne nytt land, selvsagt var Nordpolen målet. Vel var dr. Nansen vitenskapsmann, men i folks øyne først og fremst idrettsmann."

Samtidig tror jeg det har vært en tendens til å overdrive Nansens betydning; ikke for vår polare tilknytning, men for hans nasjonsbyggende rolle og betydning for utviklingen av norsk historie generelt. Narve Fulsås har i en analyse av polarekspedisjonenes betydning vist hvordan polarlitteraturen, med Tor Bomann-Larsen som den fremste eksponenten, beskriver entusiasmen etter Nansens ekspedisjoner som avgjørende hendelser i norsk historie. I slike framstillinger blir polarekspedisjonene nærmest årsaken til at nordmenn samlet seg mot svenskene, og Nansen blir mer eller mindre en direkte forklaring på unionsoppløsningen i 1905. Fulsås advarer mot en slik framstilling, og kaller heller Nansen-jubelen for "polarbragdenes lette nasjonalisme". Ekspedisjonene ble brukt og utnyttet for å fremme nasjonalt samhold, ja, men de skapte på ingen måte en ny dagsorden.²³

Derimot tror jeg at Nansen og hans tekster har hatt betydning for den norske *ideen* og forestillinger om nord. Som vist i forskningsprosjektene "Det nordlige rummet" og "Norsk polarhistorie" er det mulig å snakke om en norsk nord-orientering, eller nordvending, som et resultat av blant annet interessen for Nansens ekspedisjoner.²⁴ En tilsvarende prosess som den Sverker Sörlin har vist foregikk i Sverige.²⁵ Robert Marc Friedman har diskutert hvordan polare symboler ble *norske*, f.eks. hvordan nordlyset inngikk som en naturlig del av norsk natur etter at Nansen hadde brukt det som illustrasjoner. Det har også vært vist hvordan andre naturforskere ble *nansenske*, altså ekspedisjonsorienterte, i sin måte å drive forskning på, selv om det strengt tatt

²¹ Jølle 2011: 227.

²² T. Bomann-Larsen, *Den evige sne. En skihistorie om Norge*, Oslo 1993: 82.

²³ Fulsås 2004.

²⁴ S. Sörlin, R.M. Friedman, M. Harbsmeier og U. Wråkberg, Det nordliga rummet: polarforskningen och de nordiska länderna, Forskningsplan, *The Northern Space. The International Research Network on the History of Polar Science*, Working Paper No. 1, Umeå 1995; .E-A. Drivenes og H.D. Jølle (red.), *Norsk polarhistorie*, bind 1-3, Oslo 2004.

²⁵ S. Sörlin, *Framtidslandet. Debatten om Norrland och naturresurserna under det industriella genombrottet*, Stockholm 1988.

ikke var nødvendig. Eksempelvis Kristian Birkelands nordlysekspedisjoner til Finnmark.²⁶

Polarforskning

Vi skal ikke se oss mye omkring for å oppdage forskningsinstitusjoner som har Nansen i navnet.²⁷ Og en rekke miljøer som vil framheve linken de har til Nansen. For eksempel heter et nytt stort tverrfaglig forskningsprosjekt som skal utforske Barentshavet kort og godt "Arven etter Nansen". Her har de åtte ledende statlige polarforskningsinstitusjonene gått sammen for å "sikre at forskningsfronten beveger seg", som det heter i prosjektbeskrivelsen.²⁸ Og på hjemmesidene står mottoet tydelig plassert: "Nansen synliggjorde Norge gjennom å gå opp nye spor, utnytte kompetanse gjennom målrettet samarbeid, og gjennom innsats for både grunnleggende vitenskap og arbeid for menneskenes levekår. Nansens ånd er inspirasjonen for dette arbeidet."²⁹

Det er heller ikke vanskelig å finne politiske uttalelser som knytter norsk polarinteresse til Nansens navn. I 2011 uttalte daværende statssekretær i UD Gry Larsen at "For oss går det på mange måter en 120 år lang linje til i dag. [...] en tydelig strekning fra Nansens virke og til Regjeringens nordområdestrategi. Dette er både utenriks- og innenrikspolitik. Selve 'fortellingen' i Nordområdesatsningen er den samme: Nærvær, aktivitet, kunnskap. Med andre ord: Vi trekker vekslers på Nansens virke, Nansens ånd, over 100 år etter."³⁰

Selvsagt er det mange faglige forbindelseslinjer mellom Nansen og dagens polarforskning. Men skal det bli noe annet enn merkevarebygging av egen virksomhet ved å bruke et stort navn, må det være på sin plass å spørre om linken til Nansen blir trukket uten at man har satt seg inn i hva han egentlig sto for. Og hvilke spor har Nansen satt som kan knytte ham til dagens forskningspolitiske ambisjoner?

I norsk polarforskningshistorie kan vi snakke om to tradisjoner. Den ene er den geofysiske tradisjonen. Her var utvilsomt Nansen en sentral premissleverandør både for de faglige forskningsfeltene, men også for forståelsen av at *ekspedisjoner* til utilgjengelige områder var en del av forskningsprosessen. Robert Marc Friedman har definert denne forskningstradisjonen for *nansenismen*, og trekker en linje fra havforskning på "Fram" til den såkalte bergenskolen innenfor geofysikk, med Harald Ulrik Sverdrup som Nansens store arvtaker.³¹ Sverdrup fikk sin dose ekspedisjonserfaring gjennom sju år på "Maud". Han var en dedikert vitenskapsmann, som ble helt sentral i det geofysiske miljøet i Bergen, før han i 1936 dro til USA som leder for Scripps Institution of Oceanography i California. Han skulle bli sin tids aller største oseanograf. I havforskningen bruker man i dag måleenheten *Sverdrup* for å måle havstrømmer – som er 1 million kubikkmeter vann pr. sekund.

²⁶ R. Friedman, "Nansenismen", i E.-A. Drivenes og H.D. Jølle (red.), *Vitenskapene*, bind 2 av *Norsk polarhistorie* Oslo 2004(a).

²⁷ Bl.a. Fridtjof Nansen institutt, Nansen Neuroscience Network, Nansen Senter for Miljø og Fjernmåling/Nansensenteret, Nansen Scientific Society.

²⁸ Utdrag fra utkast til forskningsplan SAK – Arven etter Nansen (ARENA), 01.10.2013.

²⁹ <http://nansenlegacy.org/>

³⁰ <http://www.regjeringen.no/nm/dokumentarkiv/Regjeringa-Stoltenberg-II/Utanriksdepartementet/taler-og-artikler/2011/nansendagene.html?id=636145>.

³¹ R. Friedman 2004(a).

Parallelt med denne geofysiske tradisjonen kan vi snakke om en annen gruppe polarforskere, som fra begynnelsen av 1900-tallet startet en systematisk utforskning og kartlegging av Spitsbergen. Det var en geologisk/topografisk kartleggingstradisjon, med nære bånd til den økonomiske utnyttinga av kullforekomster på øygruppa. Fra 1906 ble denne forskninga organisert som årlige Spitsbergenekspedisjoner; i 1928 formalisert som Norges Svalbard- og ishavsundersøkelser (NSIU) med Adolf Hoel som leder. I 1948 ble NSIU reorganisert til Norsk Polarinstitut. Ikke minst for å distansere seg fra det stemplet organisasjonen hadde fått etter at instituttets leder, Adolf Hoel, hadde vært medlem av Nasjonal Samling og hadde samarbeidet med tyskerne under krigen. Harald Ulrik Sverdrup kom hjem fra USA og skulle bygge opp forskningsinstituttet med ambisjoner om å "få en lederstilling i europeisk arktisk forskning", med en bred forskningsportefølje.³² En liten stund så det ut som de to polarforskertradisjonene – den geofysiske og kartleggingsvitenskapene (geologiske, topografiske) – skulle forenes med Sverdrup som direktør, men på sikt skulle det ikke gå slik. Etter at Sverdrup brått døde i 1957, er det heller riktig å si at det var den tradisjonelle svalbardforskninga som fortsatte å dominere instituttets virksomhet i lang tid.³³ Det er først etter flyttinga til Tromsø på 1990-tallet at Norsk Polarinstitut har fått en helt ny forskningsorientering.

Nansen hadde ingen formell tilknytning til NSIU eller Svalbardundersøkelsene. Hoels ekspedisjoner hadde tatt enkelte prøver fra havområdene rundt Svalbard for Nansen, men ellers var det få forskningsmessige berøringspunkt. Nansen hadde støttet Hoels program da han overtok ledelsen av Spitsbergenundersøkelsene i 1911. Og i 1925 uttalte Nansen seg positivt til planene om opprettelsen av NSIU: Ikke bare til forskningsvirksomheten – men han støttet også arbeidet med å kartlegge de økonomiske mulighetene på Spitsbergen.³⁴

Einar-Arne Drivenes har vist hvordan denne forskningstradisjonen også i sterk grad bidro til den norske ekspansjonen inn i Arktis og Antarktis i mellomkrigstida.³⁵ Adolf Hoel var den drivende kraften. Drivenes diskuterer vekselvirkningen mellom vitenskap, økonomi og politikk i prosessen fram mot norsk suverenitet over Svalbard, og viser hvordan vitenskapelig tilstedeværelse var viktig for senere suverenitetskrav. Dette var en strategi som ikke minst Hoel var seg svært bevisst: "Forut for en stats anneksjon – politisk eller økonomisk – av nye landområder går nesten alltid vitenskapelige eller praktisk-videnskapelige undersøkelser".³⁶

Drivenes drøfter hvordan norske polarforskere bidro til kulturelt å fornorske den arktiske ødemarka, blant annet gjennom å gi områder norske navn – for slik å vise historiske forbindelseslinjer og tilstedeværelse. Ett av mange eksempler på denne prosessen er en artikkelserie om Svalbard i det populærvitenskapelige tidsskriftet *Naturen* i 1920. Drivenes skriver: "Det første heftet inneholdt bl.a. en artikkel om

³² R. Friedman, "Å spise kirsebær med de store", i E.-A. Drivenes og H.D. Jølle (red.), *Vitenskapene*, bind 2 av *Norsk polarhistorie*, Oslo 2004(b): 348.

³³ Samme sted: 372.

³⁴ NBO, ms.fol. 1924: 6:B:2F, F. Nansen til A. Hoel 9.11.1925.

³⁵ E.-A. Drivenes, "Ishavsimperialisme", i E.-A. Drivenes og H.D. Jølle (red.), *Vitenskapene*, bind 2 av *Norsk polarhistorie*, Oslo 2004.

³⁶ Sitert etter R. Berg, *Norge på egen hånd 1905–1920*, bind 2 av *Norsk utenrikspolitikk historie*, Oslo 1995: 299.

opdagelsen av Spitsbergen forfattet av ingen ringere enn Fridtjof Nansen. Han gikk norske historikere en høy gang: 'Det er sandsynlig at Spitsbergen først er blit funnet av Nordmenn ...'."³⁷

I en annen autoritativ framstilling av svalbardsaken, i Roald Bergs bind av Norsk utenrikspolitikk historie fra 1995, diskuteres også hvordan vitenskapen ble brukt for å markere tilstedeværelse i potensielle nye landområder i Arktis. Berg viser til Hoels strategi, og han bruker også Nansen som et eksempel på en som tenkte i delvis samme baner: "En av hans [Hoels] forskerkolleger som også hadde diplomatiske oppdrag, Fridtjof Nansen, begrunnet i 1908 den norske forskningsinnsatsen i Det norske hav med det mindre vidtgående og mer generelle hensynet til Norges utenrikspolitiske interesser: Ved på dette feltet å 'kappes med de store lande' og endog 'overgå' dem, 'kan ikke [Norge] overses af disse og behandles som en quantité négligeable.'" "³⁸

Det virker nærliggende å konkludere slik både Drivenes og Berg gjør. Det passer med vår forestilling av Nansens rolle i *polarnasjonen Norge*. Det er logisk at en som har vært så opptatt av polarområdene – og så opptatt av prosesser som styrket det nasjonale samholdet – også må ha ønsket at Norge skulle ekspandere nordover. Og selv om Nansen ikke deltok direkte i spitsbergenforhandlingene, eller var involvert i spitsbergenforskningen, må vi vel vente at Nansen på et eller annet nivå bruke sin energi, eller i det minste lånte sitt navn i denne saken for å styrke den norske argumentasjonen?

Jeg vil likevel spørre om det finnes alternative tolkninger av de uttalelsene Drivenes og Berg refererer. Først til artikkelen Nansen skrev i *Naturen*. Nansen fikk spørsmålet om å skrive denne via Helland-Hansen: "da du jo har hele stoffet færdig, vil det kansk[e] ikke volde for meget bryderi?", skriver Helland-Hansen og viser til Nansens verk *Nord i Tåkeheimen* fra 1911.³⁹ Redaktøren hadde forresten også bedt Nansen og Helland-Hansen skrive en artikkel om hydrografien og isforholdene rundt Spitsbergen. Den artikkelen kom aldri, men de to havforskerne skrev en annen artikkel i *Naturen* i 1920 om "klimaveklinger og deres årsaker" – ikke begrenset til Spitsbergen, men på kloden som sådan.⁴⁰

Så spørsmålet er: Kan vi slutte – ut i fra det faktum at Nansen publiserte en artikkel om Spitsbergens oppdagelse i 1920, basert på verket han publiserte i 1911 – at han ønsket å bidra til fornorskning av øygruppa – på et eller annet nivå? Det er lite i artikkelen som direkte tyder på at Nansen var tendensiøs i sin framstilling, og den avviker ikke fra hans konklusjoner i 1911.⁴¹ Nansen innleder altså med å hevde at "Det er sansynlig at Spitsbergen først er blit funnet av Nordmenn", som Drivenes refererer, men så legger Nansen til en opplysende leddsetning: "men om denne opdagelse vet vi lite."⁴² Nansen spør deretter hva "Svalbardi fundin", som det sto i de

³⁷ Drivenes 2004: 201.

³⁸ Berg 1995: 299.

³⁹ NBO, ms.fol. 1924: 4,12, B. Helland-Hansen til F. Nansen.

⁴⁰ B. Helland-Hansen og F. Nansen, Klimaveklinger og deres årsaker, *Naturen. Et illustreret Maanedsskrift for populær Naturvidenskab*, Bergen 1920.

⁴¹ F. Nansen, *Nord i tåkeheimen. Utforskningen av jordens nordlige strøk i tidlige tider*, Kristiania 1911

⁴² F. Nansen, Spitsbergens oppdagelse, *Naturen. Et illustreret Maanedsskrift for populær Naturvidenskab*, Bergen 1920.

islandske sagaene, kan ha betydd. Kan det ha vært iskanten, Øst-Grønland eller Spitsbergen? Nansen lander på Spitsbergen, uten å være bombastisk: "Som forståelig er, griper her disse fjerne ubygdte sagn og virkelighet lett in i hinanden." Nansen avviser også i artikkelen påstanden om at nederlenderne fant Spitsbergen på grunnlag av gamle norske seilingsanvisninger – og reduserer dermed virkningshistorien av den norrøne oppdagelsen av Svalbard.

Så i stedet for å hevde at Nansen gikk norske historikere en høy gang – som Drivenes gjør – vil jeg spørre om det snarere kan ha være motsatt. Historikeren Halvdan Koht definerte det "gamle Svalbard" på følgende måte i 1924: Som "den lange ishavsstranda som forfedrane våre tenkte seg i nord". Denne ishavsstranda strak seg fra Bjørnøya og Spitsbergen til Jan Mayen og Øst-Grønland – og ifølge Koht var både "Aust-isen" og "Vest-isen" et "norsk arbeids-område heile vegen, og det høyrer naturleg i hop."⁴³

Jeg vil også spørre om Bergs konklusjon om at Nansen så det som viktig å drive havforskning for å hevde seg og kappes med de store land, kan forstås på en annen måte. Jeg skal ikke påstå at Nansen *ikke* har tenkt utenrikspolitisk, slik Berg konkluderte i 1995, men jeg mener Nansens argument for å utvide havforskningen, *ikke* var begrunnet i et ønske om tilstedeværelse eller å sette merker på et spesielt geografisk område, slik f.eks. Hoel argumenterte.⁴⁴ Uttalelsen Berg viser til, stammer fra en disputt mellom fiskeridirektør Johan Hjort og Nansen. Nansen ønsket å samle alle gode krefter i Norge for å utføre moderne oseanografiske målinger i Atlanterhavet. Min tolkning av denne diskusjonen er at Nansen forventet at vitenskapen ville gjøre store framskritt når de nyutviklede metodene ble prøvd ute i det store verdenshavet, i *Atlanterhavet*. Derfor måtte *norske* forskere komme først til mølla for å høste den anerkjennelsen som lå i slike nye resultater – og som Nansen formulerte det, var han "nationalforfængelig nok til at ønske, at det blir Norge og ikke andre som tar ledelsen". Nansen så det som viktig at et lite land hevdet seg på "så mange kulturelle områder som muligt, og at det gjør dette så godt det formår; thi der har vi gode forudsætninger for at kunne kappes med de større lande. Et lidet folk, som på forskjellige kulturelle områder kan endog overgå de større og vise dem veien, kan ikke overses af disse".⁴⁵ Og for å eksemplifisere hva han mente, viste Nansen til den fremragende plassen Norge hadde hatt innen de skjønne kunsters, litteraturens og musikkens, område – og nå hadde landet mulighet til å hevde seg internasjonalt på et vitenskapelig område. Han argumenterer med andre ord, slik jeg ser det, kulturekspansjonistisk – eller kulturnasjonalistisk. Det handlet ikke om å være tilstede for å sette merker i et spesielt havområde, men han ønsket å finne løsninger på konkrete vitenskapelige spørsmål som fantes dypt ned i det store verdenshavet. Jeg tolker Nansen dit hen at dersom norske forskere gjorde store vitenskapelige oppdagelser, ville det styrke Norges generelle kulturelle stilling – og landet ville framstå som en sivilisert nasjon. På lik linje som Ibsen og Grieg hadde hevet Norges

⁴³ H. Koht, *Det Grønland vi miste, og det vi ikke miste*, Kristiania 1924: 54 f.

⁴⁴ Berg har i et nytt arbeid vist at Nansens uttalelse også må forstås som uttrykk for å hevde norsk *prestisje* i utlandet. R. Berg, From "'Spitsbergen' to 'Svalbard'. Norwegianization in Norway and in the 'Norwegian Sea', 1820–1925, *Acta Borealia: A Nordic Journal of Circumpolar Societies*, 30, 2, 2013.

⁴⁵ F. Nansen, *Brev*, bind 3, Oslo 1963: brev nr. 484, til Johan Hjort 9.4.1908.

anerkjennelse i utlandet, ville framtrede vitenskapsmenn – som han selv – kunne gjøre det samme. Slik ville Norge bli en kulturnasjon.⁴⁶

Forskning og ekspansjonspolitik

Hva så med Nansens deltakelse i selve Svalbardsaken? Fredsoppjøret i Paris etter første verdenskrig ga et heldig utfall for norske polare ambisjoner. Og Nansen var på slutten av krigen dypt involvert i det norske diplomatiet. Da USA gikk inn i krigen fikk Norge et handelsproblem for å opprettholde nøytraliteten. Nansen reiste til Washington for å forsøke å få i stand en handelsavtale. Her fikk han gode kontakter i det amerikanske politiske systemet, og med personer som etter hvert kom til å legge mye av premissene for fredsoppjøret.

Allerede halvannen måned før våpenhvilen, som kom 11. november 1918, sendte den norske diplomaten Wilhelm Morgenstjerne et brev hjem til Nansen: "Burde der ikke nu fra norsk side gjøres noe for at vi kan faa Spitzbergen ved fredsoppjøret? Stemningen overfor Norge er utvilsomt gunstigere end nogensinde blandt de allierte. U.S.A. har ikke længer direkte interesse deroppe. Rusland er foreløpig ute av spillet. Sverige maatte vel kunne bevæges. [...] Burde ikke vi istede gjøre noe for at fremholde vort naturlige, historiske og geografiske krav? Kanskje H.M. Kongen kunde opnaa en gunstig holdning fra Englands side?"⁴⁷ Nansen svarer Morgenstjerne 3. oktober 1918: "Hvad De sier om Spitsbergen, har selvsagt meget for sig, og kan det gjøres noget i den retning, var det vel i høi grad ønskelig, men det er naturligvis vanskelig. Jeg skal imidlertid føle mig litt for om noget kan gjøres."⁴⁸

Dette er det nærmeste jeg har kommet om at Nansen er involvert i spitsbergenspørsmålet; i et personlig brev til sin diplomatiske sekretær i Washington. Og ut i fra Morgenstjernes etterlysninger, ser det heller ikke ut som Nansen umiddelbart fulgte dette opp. Det er i det hele tatt lite som tyder på at Nansen var aktiv i prosessen som gjorde Spitsbergen norsk. Hva kan ha vært årsaken til det?

Den norske politiske innsatsen for å sikre suverenitet over Spitsbergen startet for alvor våren 1919. Nansen var med den norske forhandlingsdelegasjonen i Paris den våren. Ikke som norsk offisiell delegat, men som leder for Den norske forening for Nationernes Liga. Han ble raskt dratt inn mot et svært humanitært oppdrag i Russland – og som han skrev fortrolig hjem til Sigrun Munthe rundt påsketider hadde han sagt ja til å ta på seg et "Herkulesarbeide".⁴⁹ Og mens den politiske debatten tilspisset seg i Norge med en opphetet frontaledebatt i slutten av mars 1919 – hvor bla. amerikaoverenskomsten Nansen hadde forhandlet fram sto på dagsorden, men hvor også Spitsbergen ble diskutert, skrev Nansen til Sigrun at disse dagene i Paris ville få "avgjørende betydning for hele menneskehetens framtid". Sigrun orienterte Nansen tilbake om hva som skjedde i norsk politikk, bla. i frontaledebatten, hvor Nansen fikk kritikk for sin håndtering av amerikaforhandlingene. Nansen svarte at han ingenting hadde hørt om det – "og det samme kan det forresten være; det synes mig alt netop så uendelig smått, mens verden lider uendelig nød, og tusener sulter

⁴⁶ H.D. Jølle, "Polar prestisje og vitenskapelig ære – Fridtjof Nansens kamp for havforskning ved universitetet", *Historisk tidsskrift*, nr. 4, 2009.

⁴⁷ NBO, ms.fol. 1998: Am:2:1918, W. Morgenstjerne til F. Nansen 1918.8.1922

⁴⁸ F. Nansen, *Brev*, bind 5, Oslo 1978: brev nr. 1235, til W. Morgenstjerne 3.10.1918.

⁴⁹ NBO, brevs. 511, F. Nansen til S. Munthe 11.4.1919.

ihjel hver eneste dag, og ingen gjør noe ordentlig for å hjelpe; men lar violen sørge, og folkene bukke unner og dør, og barna pines langsomt til døde av sult, unnerernæring og sykdom. Det hele synes så forferdelig, at det er da ikke menneskelig og mulig å holle sig rolig. No'e må nu gjøres, og no'e alvorlig og helt, og ikke bare snakk, snakk, snakk."⁵⁰

Jeg vil ikke påstå at det var fredstanken som gjorde at Nansen ikke engasjerte seg i spitsbergensaken. Men jeg konstanter likevel med undring at han var så fraværende i dette spørsmålet – i alle fall sett på bakgrunn av at det var slike spørsmål Nansen ofte gikk ut og hadde meninger om. Jeg har gjennomgått Adolf Hoel sitt omfattende avisklipparkiv om Svalbard, og jeg finner kun Nansen nevnt i én artikkel.⁵¹ Den er fra *Ålesund Avis* 16. april 1919 og her etterlyses nasjonalheltens engasjement på andre felt enn med Russland og Lenin. Avisen skriver: "Skulde det da ikke ligge nær for den norske regjeringen ogsaa at benytte sig av Nansens indflydelse i Spitsbergenspørsmålet? Hvad man end har kunne mene om hans Amerikaforhandlinger, saa har dog vort land ikke raad til at kaste vrak paa ham under forhandlinger om det spørsmaal som mest direkte berører vort lands interesser under det store verdensoppgjør."

Vi kan heller ikke slutte at Nansens manglende deltakelse i saken, skyldtes at han var i mot den norske spitsbergenpolitikken. Selv om det heller ikke kan utelukkes. Nansen var utvilsomt, som vi har sett, nasjonalforfengelig på forhold som kunne heve nasjonens posisjon og anerkjennelse i verden. Det er heller ikke tvil om at han hadde et nasjonalt sinnelag som ga seg uttrykk i at han ønsket at det norske folk kunne samles om store viktige prosjekt. Men – og det mener jeg er et interessant ikke-funn – jeg har ikke funnet tilfeller hvor Nansen argumenterer *for* norsk territorial ekspansjon.

Snarere ser vi eksempler på det motsatte. I den første runden av den norske kampen om Grønland, som endte med Øst-Grønland-avtalen av 1924, var Nansen ganske tydelig. Like etter at avtalen var signert, som endte med at Danmark og Norge var enig om å være uenig, og like før den skulle behandles i Stortinget, skrev han i *Tidens Tegn*: "Mot det skred av norskhet og national selvfølelse, som er løsnet med Grønlands-saken, og som saa mange bra nordmænd er revet med i, er det vel baade formastelig og haapløst at komme frem med synsmaater og meninger som avviker helt fra dem som hittil er kommet til orde."⁵² Grønland tilhørte verken Norge eller Danmark: "Landets retmæssige eiere er eskimoene; og deres interesser er det som skulde være de avgjørende. Det beste og riktigeste som baade dansker og nordmænd, og andre folkeslag med, kan gjøre, om det var mulig, vilde være at holde sig borte, og la eskimoene leve i fred uten europæisk indblanding." Dette radikale urfolksargumentet var Nansen ganske alene om på 1920-tallet, og det samsvarer med de sterke antikoloniale synspunktene han forfektet etter overvintringen på Grønland på slutten av 1880-tallet.⁵³ I argumentasjonen mot norsk suverenitet over Grønland, hevdet Nansen blant annet at inuittenes leveforhold ville bli verre ved norsk overtakelse. Noe av det første nordmenn ville gjøre, var å opprette hvalstasjoner: "Så

⁵⁰ NBO, brevs. 511, F. Nansen til S. Munthe 5.4.1919.

⁵¹ Norsk Polarinstituttets bibliotek.

⁵² *Tidens Tegn* 22.2.1924.

⁵³ F. Nansen, *Eskimoliv*, Kristiania 1891.

etter noen år vilde de norske hvalfangere så omtrent ha ryddet ut hvalen i disse farvann [...] Hval-stasjonene vil igjen bli nedlagt [...] og de mange eskimofamilier som litt etter litt er blitt avhengig av dem, vil komme i nød, og deres hele liv bli forstyrret."

Én ting var den bebodde vestkysten av Grønland, men hva med Øst-Grønland, som på 1930-tallet (etter Nansens død) kom til å bli konfliktområdet mellom Norge og Danmark? Den sørligste delen av østkysten tilhørte ifølge Nansen "utvilsomt [...] eskimoene". Områdene nordover til omtrent 69 grader var kartlagt av danskene: "Nordmennene kan, så vidt jeg skjønner, ingen fordring gjøre på denne kyst, de har snaut nok vært i land der." Den nordligste kysten var oppdaget av engelskmenn, og på 1800-tallet utforsket av tyskere, dansker og svensker. Mens "[f]ørste gang nordmenn kom inn til denne land-strækning saa var vidt vites i 1889 med sælfangeren 'Hekla'". Deretter hadde det, ifølge Nansen, vært litt norsk aktivitet, men "[n]år det har vært paastaatt at fangsten paa denne kysten skulde repræsentere store værdier for Norge, da maa vel dette sies at være mildest talt en overdrivelse." Hele argumentasjonen til Nansen går i retning av å vise hvor lite nordmenn har vært på Øst-Grønland. Eller for å si det slik: han taler den norske polare ekspansjonismen midt i mot. Og han skiller ikke bare lag med de største grønlandsaktivistene. Historikeren Halvdan Koht, f.eks., som satt i den norske delegasjonen som forhandlet fram overenskomsten med Danmark, skrev samtidig følgende om Grønland: "Um politisk yvermakt har kunna ta Vest-Grønland frå oss, og um Danmark her har kunna stenge oss ute, so har sjøfolka og veidemennene våre nett i dei siste hundra åra vunne Aust-Grønland for oss. Norsk tiltak og norsk arbeid har gjort have og strenderne her til nyttige område for næringsdrift, og meir og meir har nordmennene her vorte einrådande."⁵⁴

Etter avtalen med Danmark ble det fra 1927 en bevisst strategi for Hoel og NSIU å være tilstede på Grønland med vitenskapelige undersøkelser som et ledd i suverenitetsargumentasjonen. Nansen, derimot, avfeide tanken om et norsk eierskap på en måte som må ha irritert mange i samtida: "Spørsmålet om suverenitet over denne kysten forekommer mig nærmest å måtte være den rene forfengelighetssak, uten synderlig praktisk betydning ..." Nansen avsluttet sin artikkel med en refleksjon som en inuitt hadde uttalt til Paul Egede i 1756. Grønlenderne hadde hørt om at engelskmenn og franskmenn slåss om et landområde som lå så langt unna at de brukte tre måneder for å reise dit (Canada). Inuitten uttrykte da: "Jeg tænkte da at de hadde mangel paa land at bo på hos sig selv; men han sa nei, det var bare de store herrers begjærlighet efter flere folk og mere rikdom."⁵⁵

Nansen publiserte artikkelen dager før grønlandsavtalen med Danmark skulle behandles i Stortinget, og det foregikk en intens debatt om forhandlingsresultatet var bra eller dårlig for Norge. Men ingen av disse debattantene kommenterte Nansens synspunkter. Etter noen uker skrev Johan Hjort i *Tidens Tegn*s spalter. Hans viktigste ankepunkt mot Nansen var forutsetningen av hva norsk hvalfangsvirksomhet ville føre til.⁵⁶ Den eneste som forsøkte å ta opp debatten om Nansens avvísninger av kravet på Øst-Grønland, var Ella Anker i en artikkelserie i *Dagbladet*. Hun var

⁵⁴ Koht 1924: 53 f.

⁵⁵ *Tidens Tegn* 22.2.1924.

⁵⁶ *Tidens Tegn* 3.3.1924.

særdeles skuffet over at Nansen hadde sviktet sitt folk – han som selv hadde ført sporene over det indre av Grønland, og dermed bidratt til det norske kravet. Men, skrev Anker, "vi [stryker] ikke flagget fra Østgrønland selv om Nansen i dag ikke vil gi sitt fedreland glansen av sitt store navn".⁵⁷

Jeg har ikke funnet at Nansen svarte Anker på denne kritikken.⁵⁸ Men det gjorde sosialøkonom og historiker Wilhelm Keilhau. Og det er et svar som bekrefter at Nansens synspunkter ble oppfattet som radikale: "Nogen ganske faa statsmenn i vaare dager evner aa frigjøre sig fra den primitive nasjonalismes tankeverden og kjensleverden. Nansen er en av dem." Keilhau berømmet Nansen for at han hadde tatt stilling i grønlandssaka, og det med synspunkter som knapt noen i Norge hadde turt å tenke. Keilhau beundret "den aapenhet og uforferdethet han har talt med. Det er menn med hans frigjorthet, hans sanhetskjærlighet og hans karakterfasthet som trenges om det skal lykkes aa bringe forholdet folkene imellem inn i nye og lykkeligere baner."⁵⁹

Avslutning

Det er få spor etter Nansen som virker forenelig med tanken om territoriell ekspansjonisme. Det virker heller ikke som det var et ønske for Nansen å bruke vitenskapen for å legitimere landnåm. Snarere er det andre sider ved Nansens biografi som peker i andre retninger. For eksempel hans engasjement i det store internasjonale forskningsprosjekt Aeroarctic på 1920-tallet, som viser at han ivret for en type vitenskapelig internasjonalisme, hvor forskerfellesskap på tvers av nasjonale grenser skulle bidra til å sikre verdensfreden og forebygge nye storkonflikter.⁶⁰

Det kan derfor være på sin plass å påpeke at det er ikke alt *polart* som er *nansensk*. Og det er ikke alle politiske ambisjoner – og koplinger mellom vitenskap og suverenitetsutøvelse som er forenelig med Nansens visjoner for arktisk forskning. Det kan være en påminning til alle som ønsker å trekke veksler på Nansen i merkevarebygging av sin egen virksomhet – eller som ønsker å bruke han politisk for å vise det naturlige i norsk tilstedeværelse i polarområdene.

Forfatterbiografi

Harald Dag Jølle, (f. 1971), dr.philos., polarhistoriker ved Norsk Polarinstitutt. Har tidligere vært medredaktør og medforfatter av bokverket *Norsk polarhistorie*, bind 1–3 (2004), og skrevet første bind i biografien om Fridtjof Nansen, *Oppdageren* (2011). Arbeider for tiden med bind 2.

Summary

Fridtjof Nansen's expeditions introduced polar exploration in Norway. And his stories from the North formed our image of the Arctic. For later generations of

⁵⁷ *Dagbladet* 25.3.1925.

⁵⁸ I kjølvannet av debatten presiserte Nansen til Andr. Lund-Drosvad at han ikke menet Danmark hadde større rett til Grønland enn Norge: "Det er opdaget av Nordmenn, likesom ogsaa den nye mission paa Grønland av Egede kom fra Norge. Det var derfor ved en urett at Danmark kom til aa beholde Grønland i 1814. Men dette er nu lenge siden", NBO, ms.fol. 1924:11e4.

⁵⁹ *Dagbladet* 29.2.1924.

⁶⁰ K. Myklebost og H.D. Jølle, Fridtjof Nansen og Aeroarctic-selskapet 1924–1930, *Historisk tidsskrift*, nr. 3, 2014.

Norwegian explorers Nansen surely has been a great inspiration. Also within polar science Nansen serves as a hero. The article asks to what extent Nansen shared the general political view on Norwegian polar imperialism in the interwar period. That reminds us simultaneously that not all of today's political polar ambitions necessarily are in accordance with Nansen's vision for Arctic research.

Nøkkelord:

Fridtjof Nansen, Arktis, polarhistorie, polarforskning, vitenskapshistorie, minnested, minnehistorie.